

Pacte Nacional per a l'educació. Debat curricular

Propostes de l'Associació Ad Hoc per a l'ensenyament de la filosofia a secundària

“Confirmem que el foment del debat filosòfic en l'educació i en la vida cultural constitueix una aportació primordial a la formació dels ciutadans posant en exercici la seva capacitat de judici, que és fonamental en tota democràcia.”

Declaració de la UNESCO a favor de la filosofia.

L'educació social i cultural en la societat actual

Nova proposta de títol:

L'educació social i cultural en la societat actual: geografia, història, economia i filosofia.

Motius:

- 1) Mantenir la coherència amb els altres títols en què s'especifiquen clarament les diferents àrees que corresponen a cada un dels àmbits que es recullen en els documents.
- 2) Fent-nos ressò del document de l'UNESCO (Declaració de París a favor de la Filosofia): **L'ensenyament de la filosofia cal que es mantingui o amplii a on ja existeixi, implantar-se allà on no existeix i ser anomenada explícitament amb la paraula “filosofia”.**

1. L'educació social i cultural en el marc de l'educació d'avui.

Aquest primer apartat introductori a l'àmbit social i cultural conté els defectes de l'exclusió que s'assenyalava en el títol general, és a dir, el fet que tot l'àmbit està construït des de la base de les ciències socials (geografia i història). Atès que la filosofia no pot ser considerada una de les ciències socials, en aquest apartat no es té pràcticament en compte les finalitats de la filosofia (vegi's p. 55 la referència als tres eixos bàsics de l'educació social i cultural). Caldria doncs, afegir als anomenats “eixos bàsics”:

- el pensament filosòfic i ètic, que permet l'acostament a les grans qüestions que s'ha plantejat la cultura europea i occidental.

Valorem molt positivament la recomanació d'introduir “un àmbit específic per a la reflexió ètica” (p. 56) el qual permet assegurar i aprofundir sobre les qüestions relatives a l'educació en valors.

2. Què ensenyar? Els eixos centrals de l'educació social i cultural: criteris generals i desenvolupament per etapes.

S'elaboren en aquest apartat els criteris generals del currículum d'aquest àmbit i el seu desenvolupament al llarg de les diferents etapes:

a) Desenvolupament personal i socialització

És necessari constatar aquí el fracàs de la transversalitat (tasca que ha de fer tothom però de la qual, finalment, ningú n'és responsable) en la transmissió de valors i, per tant, es fa necessari "introduir una reflexió cívica i ètica" com a àmbit específic almenys en l'educació secundària obligatòria en el sentit assenyalat en la pàgina 56, citat més amunt i com a contingut específic de la matèria de filosofia al batxillerat. Farem nostres les paraules del Síndic de Greuges: "Si bé és cert que els continguts d'Ètica es poden entendre integrats dins el programa, de forma transversal, cal assegurar, també, més enllà de les conductes ètiques i l'educació en valors, que els alumnes coneguin els dilemes ètics dins la història i els principals corrents de pensament ètic, que constitueixen, també, part essencial dels anomenats continguts d'Ètica." ((Rafael Ribó, 21 d'octubre de 2004; N/ref 2682/03)

b) Identitat i globalitat: la dimensió espacial

Aquest apartat, realitzat només des de la perspectiva de la geografia i de la història i no té en compte ni concreta aspectes relatius a la filosofia. Caldria, doncs, afegir la importància que la filosofia pot representar en la configuració d'una ciutadania europea, universal i, alhora, nacional catalana.

c) Present i passat: la dimensió temporal

De nou, l'apartat relatiu a la dimensió temporal no té en compte més que l'àmbit de la història, de forma que quan concreta els continguts (p. 60) no fa cap esment a les temàtiques de tipus filosòfic.

d) Desigualtat i cohesió social: la dimensió social

S'afirma (p. 63) que els continguts d'aquest apartat estan relacionats amb els formulats a l'apartat a) Desenvolupament personal i socialització. Caldria, doncs, reflectir aquí la funció insubstituïble de filosofia en quant a la fonamentació de l'autonomia moral, el valor del diàleg, consens i dels valors cívics universalistes. Caldria, a més, subratllar les aportacions específiques de l'antropologia filosòfica en els debats de més actualitat: bioètica, tecnològica, ètica i gènere, drets de les minories.

3. Com ensenyar? Criteris generals i desenvolupament per etapes.

Caldria subratllar la importància de la filosofia en l'establiment d'un dels objectius clars en la formació de l'alumnat: assolir un pensament autònom i crític i un esperit de diàleg i cooperació.

Creiem, a més, que per tal d'elaborar un adequat procés d'aprenentatge, cal que el professorat disposi d'eines fàcilment assequibles i de gran actualitat, cosa que avui seria possible a través d'internet, transformant la xarxa en un veritable Centre de recursos al servei de les escoles i instituts.

Conclusions i propostes

Revisades les “Reflexions i propostes” sobre l'àmbit en què suposadament s'inclouen els continguts de la filosofia, volem deixar constància de les següents consideracions:

- No s'ha articulats, a diferència dels àmbits de la geografia i la història i de l'economia, la importància social i cultural que la filosofia pot suposar per a l'alumnat en les etapes de la secundària obligatòria i, en especial, de la postobligatòria. **Caldria que la filosofia es vegi com un patrimoni intel·lectual de la humanitat, que cal conèixer i fomentar a través de l'educació** (vegi's Document de la UNESCO 171 EX/12 París, 28 de febrer de 2005).
- Valorem molt positivament l'afirmació que es fa en el sentit de defensar **un àmbit específic per a la “reflexió ètica”**, necessari per a l'establiment de models d'espais de diàleg i consens.
- **No hi ha constància de les metodologies pròpies de la didàctica de la filosofia**, qüestió cabdal per a la transmissió d'aquests coneixements i aspectes àmpliament debatuts i treballats pels professionals de l'ensenyament de la filosofia.

Ramon Moix i Àngels Baldó
Associació Ad Hoc, per l'ensenyament de la filosofia a secundària